

verslag project

KUNSTWERK

A photograph of two young men standing behind a large pile of sticks wrapped in clear plastic. They are wearing high-visibility yellow and blue vests and face masks. The background consists of pink curtains. A large, stylized 'X' graphic, composed of multiple parallel lines, is overlaid diagonally across the entire image, passing through the word 'KUNSTWERK'.

Foto door: Khalid Amokran. Logistiek studenten tijdens het project KUNSTWERK.

museum
boijmans
van
beuningen

een mbo project

**pagina
02–03**

inleiding Kunst/werk

Tussen de museumwereld en het mbo lijkt een afstand te overbruggen. Mbo-ers komen niet snel uit zichzelf naar een museum voor inspiratie en nieuwe perspectieven. Andersom heeft het museum nauwelijks medewerkers met een mbo-opleiding – en dit terwijl in het museum allerlei vormen van vakmanschap nodig zijn. Functies waarvoor vakmanschap nodig is worden in veel musea vervuld door mensen die zich dat in de praktijk nog eigen moeten maken, hbo-ers en soms zelfs wo-ers. Om in deze situatie verandering te brengen heeft Boijmans, in samenwerking met het Zadkine College, het speciale beroepenprogramma KUNST/WERK opgezet. In dit programma worden mbo-studenten uitgedaagd om het museum te benaderen vanuit het perspectief van hun eigen vakmanschap. Het museum maakt kennis met de belevingswereld van de toekomstige vakmensen en potentiële medewerkers. Deze publicatie is bedoeld ter kennisdeling voor musea, culturele instellingen en ROC's. We starten met een beschrijving van de drie trajecten van het project, gevolgd door een evaluatie met een aantal aanbevelingen voor soortgelijke toekomstige projecten.

**pagina
04–13**

de drie trajecten

KUNST/WERK is opgezet met zes verschillende opleidingen in drie trajecten.

**pagina
14–19**

evaluatie & aanbevelingen

Uit de evaluaties zijn we tot een aantal aanbevelingen gekomen voor toekomstige kunstprojecten met mbo-studenten.

de drie trajecten

KUNST/WERK is opgezet met zes verschillende opleidingen in drie trajecten. Elk traject begon met een kennismakingsworkshop voor studenten van de deelnemende opleiding. Volgens de opzet van het ‘Boijmans in de Klas’-project brachten depotmedewerkers kunstwerken uit de museumcollectie naar school. Een museumdocent gaf hierover vervolgens een workshop. Na deze kennismaking stroomde een deel van de studenten door naar het masterclass-traject. Hieronder worden de drie masterclass-trajecten omschreven.

“Het museum van de toekomst is een vrijplaats die je meeneemt en laat dromen”

Opleidingen assistent verkoop & ondernemen
en assistent horeca

Aantal studenten masterclass-traject 18

Periode februari – juli 2020

De centrale vraag in het eerste traject is: hoe ziet het museum van de toekomst eruit, een museum waar de studenten wél naartoe zouden gaan en zouden willen werken? De opdracht is om hier samen met kunstenaar Maarten Bel ideeën over te ontwikkelen en deze aan het eind van het traject aanschouwelijk te maken in een tentoonstelling op Instagram. Tijdens workshops maken de studenten kennis met twee museumprofessionals waarvan het werkveld aansluit bij hun studierichting: Mila Stolk, social-media manager bij de afdeling marketing & communicatie en Stefan Laetemia, hoofd horeca. Beide geven een masterclass waarin ze vertellen over hun persoonlijke groei en de uitdagingen van hun werk in het museum. Ook Marwan Magroun vertelt hoe hij van een Rotterdamse jongen van de straat uitgroeide tot een succesvol fotograaf. Hij zal de studenten portretteren voor de Instagrampresentatie.

“Je moet de stad in het museum herkennen”

Maarten Bel daagt de studenten uit om op de stoel van de museumdirecteur te gaan zitten en te bedenken wat nodig is om het museum aantrekkelijk te maken voor jongeren. Na een aarzelend begin komt een stroom van ideeën op gang. De verbinding met de stad is belangrijk en de sfeer moet gastvrij zijn. Het gebouw moet open zijn, met voor straatkunstenaars beschikbare buitenmuren en ook plaats hebben om 's nachts videokunst te projecteren. Een betere naam zou ook helpen, ruime openingstijden en hangplekken voor jongeren. Het museum zou moeten samenwerken met spoken word artiesten en de tentoonstellingen zouden al in de stad moeten beginnen.

“Kunst is zoveel chiller als de omstandigheden waarin je naar kunst kijkt relaxt zijn”

Waarom geen tentoonstelling waar je met een auto en onder het genot van een drankje doorheen kunt rijden? In het museum van de toekomst moet je ook goed - multicultureel! - kunnen eten, kijken naar een kunstfilm met je bord op schoot. Iedereen is het erover eens dat een museum een fijne plek moet zijn om anderen te ontmoeten en dat je er mag zijn wie je bent, met je eigen mening.

De ideeën zijn in juli 2020 op Boijmans' Instagram gepresenteerd, verbeeld in 9 meerdelige posts met tekeningen door Conform Cox, quotes van de studenten en studentenportretten door Marwan Magroun. Zie ook: boijmans.nl/tentoonstellingen/plan-b.

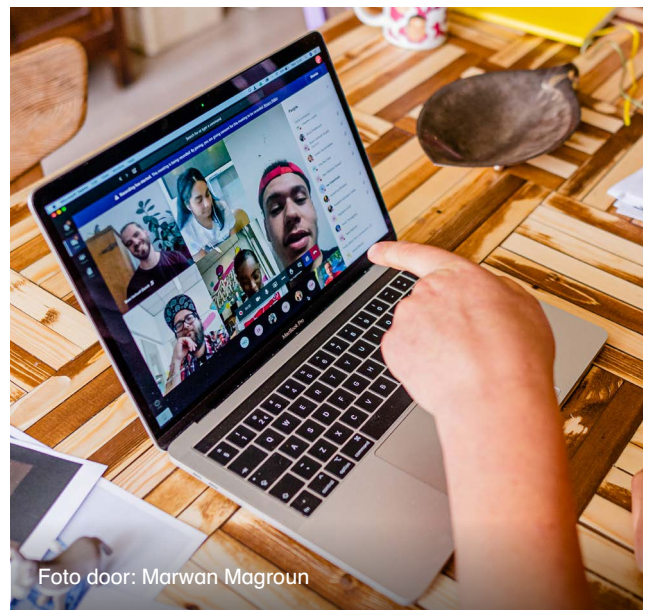

Foto door: Marwan Magroun

Foto door: Marwan Magroun. Studenten startcollege tijdens workshop van kunstenaar Maarten Bel.

Foto door: Marwan Magroun. Studenten startcollege tijdens workshop van kunstenaar Maarten Bel.

Conform Cox. Eindresultaat van het traject met startcollege studenten: visueel adviesrapport plan B, 2020 Concept: Maarten Bel in samenwerking met Zadkine studenten Hira, Sephania, Natasha, Gülsen, Yaset, Alicia, Tharic, Isa, Ismail, Calvin, Ro, Definy, Talisha, Seline, Kio, Shemairo, Patricia en Rosaly

“Als je een ander ziet, écht ziet – dan ontstaat er begrip”

Opleidingen sociaal werk en maatschappelijke zorg
Aantal studenten 12
Periode september 2020 – januari 2021

In dit traject denken studenten sociaal werk en maatschappelijke zorg na over de plaats en betekenis van kunst in de maatschappij. Kan kunst bijdragen aan menselijke verbondenheid en steun bieden aan mensen die het moeilijk hebben? Hoe werkt het museum in de wijk? Ze doen dit samen met kunstenaar en sociaal werker Nilton Moreira da Silva, naar aanleiding van een wandeling door de Rotterdamse wijk Hillesluis, waar Museum Boijmans Van Beuningen sinds het voorjaar een luisterpost heeft. Moreira da Silva daagt hen uit om goed te kijken. Na de wandeling leggen ze samen een lijst aan van alle indrukken: multicultureel, betaald parkeren, weinig groen, veel ondernemers en een ruilwinkel. De ervaringen worden uitgewisseld met twee wijkregisseurs van Stichting Humanitas, die ook vertellen over de manieren waarop zij de mensen in de wijk met elkaar in contact proberen te brengen.

“Ik word ook ontwerper”

De museumprofessional die zich aan hen voorstelt is Annemartine van Kesteren, conservator design. Zij heeft enkele jaren geleden de tentoonstelling ‘Change the System’ gemaakt en vertelt de studenten over ontwerpers die zich inzetten voor belangrijke maatschappelijke vraagstukken zoals eenzaamheid, armoede, het klimaat enzovoort. De voorbeelden – Bas van Timmer met zijn

wind- en waterdicht slaapzak-jack voor daklozen, en Manon van Hoeckel met een wassalon die het museum niet alleen gratis toegankelijk maakte, maar ook een bijzondere ontmoetingsplek – maken indruk. De studenten herkennen de creativiteit in de oplossingen voor problemen waar ze zelf ook voor staan.

”Verantwoordelijkheden en verplichtingen waarvan je niet eens wist dat ze bestonden”

Een deel van de studenten wil graag werken met en voor jongeren, een ander deel wil iets doen voor alle wijkbewoners. Na een discussie over de mogelijkheden om al die verschillende mensen met elkaar in contact te brengen zonder iemand uit te sluiten, zijn ze het eens: we moeten maken dat mensen elkaar echt kunnen ontmoeten.

Op basis van deze conclusie bedenken ze samen met Nilton Moreira da Silva een ruimtelijke installatie met audio en met spiegels waarin je jezelf en de ander ontmoet. Moreira da Silva werkt het concept verder uit. Oplichtende zuilen verbeelden het bos dat het zicht op het individu wegneemt. Midden in het bos zijn draaiende spiegels waarin je elkaar toch kunt zien. Ook de studenten van het tweede masterclasstraject worden geportretteerd door Marwan Magroun.

Het proces is vertaald in beeld door Suzanne Koopstra en gedeeld in negen posts op Boijmans' Instagram in april 2020. Ook de studentenportretten zijn op Instagram gedeeld. Zie ook boijmans.nl/tentoonstellingen/door-het-bos-de-bomen-niet-meer-zien

Foto door: Marwan Magroun.

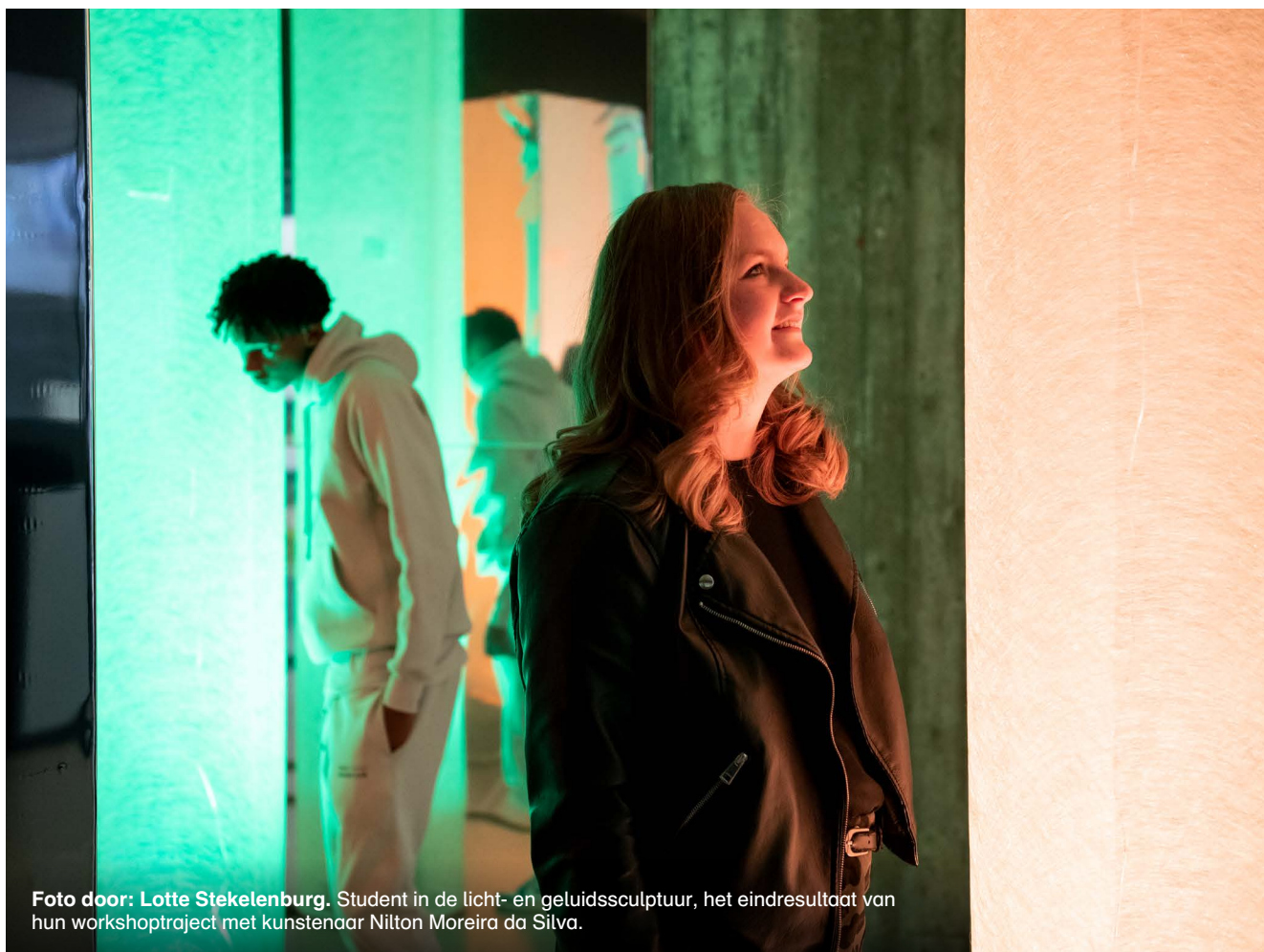

Foto door: Lotte Stekelenburg. Student in de licht- en geluidssculptuur, het eindresultaat van hun workshoptraject met kunstenaar Nilton Moreira da Silva.

“Waardevol is als je iets kan delen, maakt niet uit wat het is”

Opleidingen logistiek & junior productmanager fashion
Aantal studenten 25
Periode maart – juni 2021

In het derde en laatste traject KUNST/WERK staat het begrip ‘waarde’ centraal. Het museum bewaart en beschermt veel kunstwerken die om verschillende redenen waardevol zijn. Niet iedereen heeft dezelfde mening over wat waardevol is en wat niet. Hoe kunnen we met die verschillende waardeoordelen omgaan? En wat maakt dingen eigenlijk waardevol? Hoe zit dat in de logistiek? En wat is ‘waarde’ in de modeindustrie? Ditmaal werken de studenten samen met twee kunstenaars, Roxette Capriles en Dwight Marica. Capriles begeleidt de studenten tijdens de workshops en Marica maakt een kunstwerk van afgedankte materialen, waaronder de oude kleding die de studenten voor hem hebben meegebracht.

“Ik geloof niet dat objecten zelf een ziel hebben, maar wel dat je ze waarde kan geven. Het is een mindset”

Uit het museum geeft hoofd conservering en restauratie Christel van Hees een masterclass over de manieren waarop voorwerpen in het museum worden bewaard en, zo nodig, behandeld. Ze vertelt over de invloed van temperatuur en luchtvochtigheid, waarom de hoeveelheid licht moet worden beperkt en kunst in principe niet aangeraakt mag worden. Alles krijgt de zorg die het nodig heeft, of het nu een topstuk uit de surrealisme collectie is of het gebarsten dekseltje van een keramieken potje. Er ontstaat een gesprek over dingen die voor de studenten waardevol zijn: van de nationale vlag en merkartikelen tot een onmisbare wimperkruller. Iedereen koestert cadeautjes van dierbaren, zelfs als ze niet

worden gebruikt. Ook ontmoeten de logistiek studenten museummedewerker Ben Shamier die vertelt over de hantering van kunstwerken. Wat doe je wel en wat absoluut niet, waar moet je op letten?

“Iets krijgt waarde als er een verhaal of herinnering bij zit”

Tijdens de workshops daagt Roxette Capriles de studenten junior productmanager fashion uit om hun creativiteit los te laten op restmateriaal. Ze ontdekken dat de spullen hun aandacht, vakmanschap én de nieuwe functies die ze voor de afgeschreven spullen bedenken, de spullen daadwerkelijk opwaardeert. De logistiek studenten oefenen blind hoe ze als team een kwetsbaar voorwerp over een lastig parcours kunnen transporteren en maken een plan om de nieuwe sculptuur van Dwight Marica veilig in de tentoonstelling te brengen. Ze vertalen wat ze geleerd hebben naar een videoclip.

Alles komt samen in de tentoonstelling in De Wasserij. Die begint met de videoclip van de logistiekstudenten en de robotachtige Minotaure die Dwight Marica heeft gemaakt van takken, auto-onderdelen en de afgedankte kleding van de studenten. Daarachter staan kleine knalroze-omrande vitrines in een halve cirkel. Zij bevatten de accessoires en kledingstukken van de studenten fashion. De fotoportretten van de studenten zijn bij dit traject gemaakt door Khalid Amakran.

De presentatieop Boijmans' Instagram bestond uit 9 meerdelige posts met foto's van de tentoonstelling, van de door de studenten opgewaardeerde kleding, de videoclip, quotes en de studentenportretten door Khalid Amakran. Zie ook boijmans.nl/tentoonstellingen/reevaluation-lab

Foto door: Lotte Stekelenburg. Overzichtsfoto van de tentoonstelling REVALUATION LAB, het eindresultaat van het derde traject.

Foto door: Lotte Stekelenburg. Overzichtsfoto van REVALUATION LAB met op de voorgrond de sculptuur van Dwight Marica

evaluatie & aanbevelingen

Foto door: **Marwan Magroun**. Kunstenaar en sociaal werker
Nilton Moreira da Silva tijdens een van de masterclasses.

“Ik vond het fijn dat
je echt jezelf kon zijn
in het project en alles
kon laten zien wat je
denkt of dacht”

Foto door: Lotte Stekelenburg. Studenten tijdens de opening van de tentoonstelling
REVALUATION LAB in De Wasserij.

Van begin 2020 tot en met juli 2021 heeft Museum Boijmans Van Beuningen een programma ontwikkeld voor mbo-studenten: KUNST/WERK. Hierin wordt onderzocht op welke manier kunst relevant kan zijn voor hun persoonlijke ontwikkeling en toekomstige beroepspraktijk. Er is samengewerkt met het Rotterdamse Zadkine College. Het programma heeft drie keer gelopen, elke keer met andere opleidingen, andere studenten, een ander thema, een andere kunstenaar, andere docenten en gasten. Door de wisselende regelgeving als gevolg van de Covid-epidemie moest er constant worden geïmproviseerd. Desondanks is elk traject helemaal doorlopen en door alle partijen, inclusief de studenten, overwegend positief gewaardeerd. Uit de evaluaties met de deelnemende studenten en docenten en ook met onszelf, zijn we tot een aantal aanbevelingen gekomen voor toekomstige kunstprojecten met mbo-studenten.

1. Zorg voor een duidelijk startpunt en een helder doel

Een programma als KUNST/WERK is in essentie onderzoekend, waarbij de deelnemers ruimte krijgen om invulling te geven aan een overkoepelend (maatschappelijk) thema. Mbo-studenten zijn gewend om concrete opdrachten te krijgen en ervaren het principe van participatie gemakkelijk als 'vaag', zeker als niet duidelijk is waar ze naartoe werken. Daarom is het belangrijk om hun inbreng vanaf het begin te genereren via duidelijke vragen en opdrachten. Binnen die opdrachten moet wel voldoende vrijheid zijn voor een geheel eigen inbreng. Ook is het goed om meteen feitelijke informatie te geven over de eindpresentatie. Het zou goed zijn als deze wordt georganiseerd op een locatie waar ook andere mensen dan de eigen kring hem kunnen zien.

2. Werk met de juiste mensen

KUNST/WERK is een procesgericht programma. Het is belangrijk dat degenen die de studenten begeleiden het thema en de daaruit voortkomende ideeën kunnen omzetten naar praktische proeven en opdrachten. Ook is aansluiting bij de leefwereld van de studenten essentieel. De kunstenaar die het visualiseringsproces leidt moet in alle fases openstaan voor inbreng van de studenten, ook als het resultaat daardoor technisch/esthetisch minder perfect wordt.

3. Zorg dat de eerste bijeenkomst meteen levendig is

Door de studenten vanaf het begin actief en positief bij het thema te betrekken kan het enthousiasme worden gegeneerd dat nodig is voor een succesrijk vervolg. Speel met interactieve elementen in op hun interesses en vaardigheden. Gebruik kunstdisciplines en media die aansluiten bij de belevingswereld van de studenten. Dit kan per groep (opleiding) verschillen. Organiseer de eerste bijeenkomst op een relevante locatie, bijvoorbeeld in het depot.

4. Stimuleer de studenten om uit hun comfortzone te komen

Doordat de nadruk in het reguliere onderwijs veelal ligt op cognitie, hebben mbo-studenten al vanaf de basisschool ingeprent gekregen dat ze dingen niet kunnen. Ze hebben een relatief laag zelfbeeld ontwikkeld en wapenen zich tegen nog meer ontmoedigende ervaringen door hun wereld klein te houden. Dit kan worden bijgesteld door ervaringen waarbij ze serieus genomen worden, verantwoordelijkheid krijgen en de uitdaging om creatief te denken. Zo kan KUNST/WERK bijdragen aan hun persoonlijke groei.

5. Leg de nadruk op de vergroting van blikveld en netwerk

Studenten vragen vooraf: "waarom is dit project relevant voor mij". De kennismaking met kunst en het museum is een kennismaking met een andere wereld en het begin van een professioneel netwerk. Dat zo'n netwerk onderdeel is van hun beroepspraktijk realiseren ze zich namelijk nog lang niet altijd. Behalve een kunstenaar ontmoeten de studenten diverse experts, museummedewerkers en bijvoorbeeld een professionele fotograaf. Daarnaast komen ze ook in aanraking met nieuwe ideeën en met vormen van creatief denken die waardevol zijn voor hun verdere (professionele) ontwikkeling. In de evaluatie met de studenten zelf kwam juist dit naar voren als belangrijke meerwaarde.

6. Zorg dat de eindpresentatie op een plek is waar veel mensen komen

Door de pandemie kon bij het eerste traject geen fysieke tentoonstelling worden gerealiseerd. De noodgreep, een Instagramtentoonstelling bleek een gouden greep. Instagram is voor de studenten zelf een belangrijk podium en de reikwijdte van Boijmans – ruim 50.000 volgers - is enorm. De studenten voelen zich serieus genomen. Voor een fysieke tentoonstelling is het daarom ook een pre als deze wordt georganiseerd op een locatie waar veel extra bezoekers komen, mensen die geen familie van de studenten zijn en van tevoren niets weten over het project.

Foto door: Lotte Stekelenburg

Foto door: Khalid Amakran.. Een van de studenten met haar creatie tijdens REVALUATION LAB

“Toch wist ik niet echt dat kunst mensen zo kon samenbrengen en toch erg veel doet binnen de maatschappij”

7. Waarborg de continuïteit van het groepsproces

Het programma heeft telkens verspreid over een aantal weken plaatsgevonden, een periode waarin studenten ook veel andere dingen (moeten) doen. De mbo-docenten zijn de enigen die een continu gevoel van betrokkenheid kunnen waarborgen. Het is dan ook belangrijk om nauw contact met hen te houden – bijvoorbeeld na elke workshop – zodat zij tussen de workshops door energie steken in het vasthouden van enthousiasme. In samenspraak kan een op het schoolsysteem afgestemde planning worden gemaakt.

8. Wees flexibel in de opzet van het programma I

Per opleiding zijn dingen anders geregeld. Het is belangrijk om vooraf te onderzoeken waar ruimte is voor experiment. Soms biedt het curriculum van een opleiding helemaal geen ruimte voor een langlopend project. De vraag is gesteld of het programma in dat geval wellicht kan worden aangeboden als projectweek of cultureel schoolfestival. Om de aansluiting bij het onderwijs te waarborgen moeten dan misschien wel enkele follow-up momenten worden ingepland.

9. Wees flexibel in de opzet van het programma II

KUNST/WERK begint in principe met een kennismakingsworkshop voor een aantal klassen, waarna een kleine groep studenten doorgaat met de serie workshops die uitmondt in een eindpresentatie. Omdat de groepsgrootte per klas sterk verschilt, is selecteren niet altijd logisch of makkelijk. Ook komt het voor dat docenten niet kiezen voor een superervaring voor een kleine groep, maar graag alle studenten de kans wil bieden om zich op deze manier persoonlijk te ontwikkelen. Het is belangrijk om open te staan voor een andere opzet of een meer geleidelijk selectieproces, en hier gezamenlijk vorm aan te geven.

© Museum Boijmans Van Beuningen, 2021

Dit project en deze publicatie is mede mogelijk gemaakt dankzij
de programmaregeling 'Kunsteducatie voor mbo'ers' van Fonds 21,
Van Leeuwen Van Lignac Stichting en Stichting Dorodarte